

In memoriam

АЛЕКСЕЙ АЛЕКСАНДРОВИЧ МАРАКУШЕВ
(1925–2014)

На 6 януари 2014 г. след продължително и тежко боледуване почина академик Алексей Александрович Маракушев.

Алексей Маракушев е роден на 4 март 1925 г. в гр. Иваново-Вознесенск (днес Иваново). След завършване на средното си образование постъпва в Геолого-проучвателния факултет на Минния институт в гр. Свердловск (днес отново Екатеринбург), който завършва през 1947 г. Оттук нататък целият жизнен път на Алексей Александрович ще бъде тясно и неразривно свързан с геологията.

До 1952 г. А. А. Маракушев работи в Далечния Изток като главен геолог в експедиция, извършваща проучване на железорудни находища. През 1953 г. постъпва като аспирант в ГИ на АН СССР и през 1957 г. защитава кандидатска дисертация под ръководството на Д. С. Коржинский на тема „Петрология на Таежното железорудно находище в архая на Алданския щит“. През 1958 г. А. А. Маракушев оглавява петрографския отдел в новосъздадения във Владивосток Далекоизточен геологически институт към Сибирското отделение на АН СССР. Предмет на научния му интерес в този период са древните метаморфни комплекси в Приморието, на територията на Китай, Корея и Индия. Получените резултати са изложени в блестящо защитената през 1964 г. докторска дисертация „Проблеми на минералните фации при метаморфните и метасоматичните скали“.

От 1969 г. А. А. Маракушев оглавява лабораторията „Термодинамика на минералите“ в новосъздадения Институт по експериментална минералогия към АН СССР в г. Черногоровка, Московска област. От този момент в трудовете на Алексей

Александрович активно се развива научно направление, отличаващо се с широко използване на термодинамиката при решаване на различни петроложки проблеми и на връзката магматизъм–рудообразуване. Важно постижение в това направление е разработката на термодинамиката на рудоносните магматични системи.

В периода от 1970 г. до 1993 г. А. А. Маракушев е несменяем ръководител на катедра „Петрография“ в Геологическия факултет на Московския университет „М. В. Ломоносов“ (МГУ). Маракушев разработва и в продължение на повече от 30 г. чете лекции по „Петрография на магмените и метаморфните скали“ за студентите от геоложките и геохимичните специалности. Изключителната му педагогическа и научна активност през 80-те и 90-те години се изразява в научното ръководство на множество аспиранти (докторанти), в написването и издаването на серия учебници и монографии: „Петрография“ (т. 1, 1976; т. 2, 1981; т. 3, 1986, съвместно с преподаватели и сътрудници от катедра „Петрография“, под редакцията на Маракушев), „Метаморфизъм на Тихоокеанския пояс“ (1971), „Петрогенезис и рудообразуване“ (1979), „Еволюция на метеоритното вещество, планетите и магмените серии“ (1983), „Периодична система на екстремалните състояния на химическите елементи“ (1987), „Петрогенезис“ (1988), „Петрология“ (1988), „Петрология на богати на флуор перидотити“ (1991), „Петрография“ (1993).

През последното десетилетие изследванията на А. А. Маракушев са посветени на установяването на генетичната връзка магматизъм–рудообразуване, като в продължение на 16 години ръководи създадената от него научна школа, работеща по тази научна тематика. Научните направления, по които тя работи са: изучаване на магмените комплекси, имащи рудогенериращи възможности; извеждане на минералого-петроложки показатели за рудоносност; експериментално моделиране на рудоносността на магмените комплекси; установяване на особеностите на зараждане и развитие на органичната система на Земята и планетите от Слънчевата система. Едновременно с това А. А. Маракушев се заема с разработката на ново научно направление – космическа петрология, обобщавайки и обединявайки данните от изучаване на метеоритите и лунните скали с постиженията на астрономията, открила звездни аналози на Слънчевата система и планети със съвременен вулканизъм.

Постигнатите от А. А. Маракушев научни успехи могат да се обяснят с това, че той обединява в себе си качествата на великолепен теренен геолог и изключителен специалист в областта на физико-химическата петрология („*Аз съм ученик на великия Коржинский*“ – обичаше да казва Маракушев). Качествата му на учен и педагог са достойно оценени – през 1981 г. А. А. Маракушев е избран за член-кореспондент на АН СССР, а през 1991 г. – за академик на Руската академия на науките (РАН).

Алексей Александрович Маракушев е лауреат на Държавната награда на СССР (1975), първа награда на Министерството на висшето образование на СССР (1980), първа награда на Московското дружество на природоизпитателите (1979), Ломоносовска награда I степен на Московския Университет (1994), наградата „Д. С. Коржинский“ на РАН (1998), награда на Фонда „Академик В. И. Смирнов“ (1993, 2012). Удостоен е със званието „Заслужил професор на МГУ“ (1997), почетен член на Международната Академия на науките на висшите училища (1994), почетен професор на Китайския университет за геологически науки (1998). Академик А. А. Маракушев е носител на орден „Дружба“ (2005) и медал „За трудова доблест“.

Светлият спомен за Алексей Александрович Маракушев завинаги ще остане в сърцата на неговите ученици, колеги и приятели.

Това е сухия език на цифрите и фактите. Но зад тях се крие едно широко като руската степ сърце на човек, изцяло отдаден на любимата петрология, винаги готов

да помогне със съвет или идея. Трудно е да се оцени степента на влиянието, което Маракушев е оказал и върху българските геолози. Не само с научните си трудове и идеи, но и с посещенията си в България, с лекциите, изнесени в Софийския университет, със срещите и дискусиите с колегите си от нашата страна.

Имах невероятния шанс да разработя кандидатската си дисертация именно под ръководството на проф. Маракушев. Четирите години в Московския университет бяха едно незабравимо изживяване, а дискусиите, обсъжданията на проблемите с научния ръководител и до сега са в паметта ми. Напътствията, съветите му бяха неопценима подкрепа за правещия първите си неуверени стъпки в науката аспирант. Една част от необходимите ми анализи получих от лабораторията, след като бях предал окончателния текст на дисертацията си. При последната ни среща с Маракушев преди защитата изказах съжаление, че не мога да включа тези данни в дисертацията. И тогава чух един дълбок, боботещ, добродушен смях: „Ха-ха-ха, млади човече, животът не свършва с една кандидатска дисертация!“.

Поклон Учителю!

Филип Мачев